

Ćwiczenia rachunkowe z fizyki

Lista 1

Kilka zagadnień wstępnych, omawianych na pierwszych zajęciach. Przykłady mogą być wsparciem dla wprowadzenia (przypomnienia) rachunku wektorów oraz elementarnych pochodnych i całek.

Wektory

1. Podaj kilka przykładów wielkości skalarnych, wektorowych oraz przykład tensora (drugiego rzędu). Jaka jest zasadnicza różnica pomiędzy wektorami a skalarami w danym układzie współrzędnych?
2. Pokaż, że iloczyn skalarny wektorów wyraża się wzorem $\vec{A} \cdot \vec{B} = A_x B_x + A_y B_y + A_z B_z$.
3. Przeanalizuj definicję iloczynu wektorowego $\vec{A} \times \vec{B}$
4. Podaj kilka przykładów zastosowania iloczynu wektorowego i skalarnego wektorów w fizyce.
5. Dane są dwa wektory: $\vec{A} = 3\hat{i} + 4\hat{j} - 5\hat{k}$ oraz $\vec{B} = \hat{i} - 2\hat{j} + 7\hat{k}$. Znajdź: iloczyn skalarny $\vec{A} \cdot \vec{B}$, iloczyn wektorowy $\vec{A} \times \vec{B}$, kąt pomiędzy wektorami $(\vec{A} - \vec{B})$ oraz $(\vec{A} + \vec{B})$.
6. Jeśli $|\vec{A} \times \vec{B}| = \vec{A} \cdot \vec{B}$, to jaki kąt tworzą wektory $\vec{A}$ i $\vec{B}$?
7. Jak szybko sprawdzić, czy istnieje taki wektor $\vec{A}$, dla którego $(2\hat{i} - 3\hat{j} + 4\hat{k}) \times \vec{A} = (4\hat{i} + 3\hat{j} - \hat{k})$?
8. Pokazać, że $\vec{a} \times \vec{b} = -\vec{b} \times \vec{a}$ stosując wzór na iloczyn wektorowy w układzie kartezjańskim.
9. Sprawdzić, że pole równoległoboku, którego boki tworzą wektory $\vec{a}$ oraz $\vec{b}$, wynosi $|\vec{a} \times \vec{b}|$.
10. Dany jest wektor $\vec{a} = 7\hat{i} + 11\hat{j}$. Znajdź wektor jednostkowy prostopadły do wektora $\vec{a}$.
11. Dane są dwa wektory: $\vec{a} = 3\hat{i} + 4\hat{j}$ oraz $\vec{b} = 6\hat{i} + 16\hat{j}$. Rozłóż wektor $\vec{b}$ na składową równoległą do wektora $\vec{a}$ oraz składową do niego prostopadłą.

Elementarne pochodne i całki

12. Obliczyć pochodne po zmiennej x następujących funkcji: $x^3 \sin(x)$, $\sqrt{3x}$, e^{x^2+3} , $\cos^4(x)$, $\tan(x) \equiv \sin(x)/\cos(x)$, $\ln(x^2)$, $f^2(x)$, $\sin(\omega x)$.

Wyznacz pierwsze i drugie pochodne następujących funkcji:

a) $y = Bt^2 + Ct$

b) $x = Ae^{-\alpha t}$

c) $x = A \cos(\omega t + \delta)$

d) $x = A \cos[\phi(t)]$

13. * Wyznacz całki nieoznaczone:

a) $F(t) = \int dt$

b) $F(t) = \int t dt$

c) $F(t) = \int (At + B) dt$

d) $F(t) = \int \frac{1}{a + bt} dt$

e) $F(t) = \int \exp(-\alpha t) dt$

f) $F(t) = \int \cos[\omega t] dt$

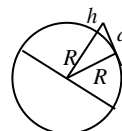
Ćwiczenia rachunkowe z fizyki

Oszacowania rzędu wielkości

(należy je przeprowadzać bardzo zgrubnie, przyjmując odważnie dane początkowe!)

13. Miliarder oferuje Ci jeden miliard złotych w monetach 1zł, pod warunkiem, że przeliczysz tę kwotę moneta po monecie (jedna na sekundę). Czy warto zaakceptować taką ofertę?
14. Oszacuj wagę i objętość złota wartego 1 miliard dolarów.
15. Ile ziarenek surowego ryżu mieści się w litrowym garnku?
16. Oszacuj ile kropli wody znajduje się w oceanach na Ziemi.
17. Nie tak dawno temu w komputerach klasy PC powszechnie używane były dyskietki 3,5 calowe o pojemności 1,44 MB (o grubości około 3 mm). Oszacuj ile takich dyskietek można by ułożyć jedna na drugiej na odległości Ziemia-Księżyc. Czy sumaryczna pojemność takiego stosu byłaby duża? Co w tym przypadku oznacza duża albo mała?
18. Na pierwszym polu szachownicy kładziemy jedno ziarno ryżu, na drugim – dwa, na trzecim – 4 i tak dalej, na następnym zawsze dwa razy więcej niż na poprzednim. Oszacuj objętość ryżu z ostatniego pola szachownicy.
19. Oszacuj całkowitą objętość powietrza jaką wydycha człowiek w czasie swojego życia (załóż, że każdy oddech to 500 cm^3). Ile razy serce człowieka uderza w czasie średniego życia? Ile litrów krwi przetoczy? Załóż, że w każdym uderzeniu serce pompuje około 50 cm^3 krwi.
20. Człowiek mruga do 20 razy na minutę. Każde mrugnięcie zajmuje mniej niż pół sekundy. Oszacuj przez jak długi czas w ciągu dnia mamy zamknięte oczy.

21. Oszacuj maksymalną odległość d (do horyzontu), jaką widzisz stojąc na plaży (Rys.). Załóż, że Twoje oczy znajdują się na wysokości $h=1.7\text{m}$, promień Ziemi wynosi $R=6400\text{km}$, a powietrze jest idealnie przejrzyste.

22. ** Oszacuj liczbę stroicieli pianin w dużym mieście (zadanie oryginalnie sformułowane przez Enrico Fermiego (1901-1954), wybitnego włoskiego fizyka; noblisty). Liczbę mieszkańców przyjmij jako 1 mln.

Jednostki

23. Wahadło matematyczne to punkt materialny zawieszony na nieważkiej nici o długości L . Zakładając, że okres drgań T wahadła jest potęgową funkcją L oraz przyspieszenia ziemskiego g : $T \propto L^\alpha g^\beta$ znaleźć wartości α oraz β porównując jednostki obu stron powyższego równania.
24. Wprowadzamy fundamentalne stałe: grawitacji $G = 6.67 \times 10^{-11} \text{ Nm}^2/\text{kg}^2$, Plancka $h = 6.63 \times 10^{-34} \text{ Js}$ oraz prędkość światła $c = 3 \times 10^8 \text{ m/s}$, przy czym $J = \text{N} \cdot \text{m}$ oraz $\text{N} = \text{kg} \cdot \text{m}/\text{s}^2$. Obliczyć wartości oraz ustalić jednostki następujących wielkości: $l_p = \sqrt{\frac{\hbar G}{c^3}}$ oraz $t_p = \frac{l_p}{c}$.
25. Przyspieszenie dośrodkowe a_d ciała w ruchu po okręgu o promieniu R zależy od prędkości tego ciała v i promienia R jak $a_d = v^\alpha R^\beta$. Wyznaczyć, za pomocą analizy wymiarowej wartości wykładników α i β . Wskazówka: wymiar przyspieszenia: $\text{długość}/(\text{czas})^2$, wymiar prędkości: $\text{długość}/\text{czas}$.
26. Definiujemy nową jednostkę czasu jako 1 mrugnięcie = $30\mu\text{s}$. Jaka jest prędkość światła w metrach na mrugnięcie? Jaką drogę przebywa światło w czasie jednego mrugnięcia?
27. A i B to wielkości fizyczne mające określone wymiary. Które z podanych działań mają sens fizyczny: A-B, A+B, A/B, A·B, jeśli wymiary A i B są: a) identyczne, b) różne?
28. Położenie cząstki zależy od czasu jak: $x(t) = A \sin(\omega t)$. Jaki wymiar mają w układzie jednostek miar SI wielkości A i ω ?